

PRÁVNÍ JEDNÁNÍ RODIČE PŘI SPRÁVĚ JMĚNÍ DÍTĚTE ANEB JAK OTOČIT PODSTATU A ÚČEL ZÁKONA O 180°

MICHAELA ZUKLÍNOVÁ

Abstract: **The Parent's Legal Acting in Administration of the Child's Assets and Debts, or How to Reverse the Principle and the Purpose of the Law**

The administration of the child's assets and debts as a part of parental responsibility is one of the important duties and rights of parents, as well as the duty and the right of the legal representation of the child. This article is trying to compare the original legal text of the relevant law, i.e., the article 898 of the Czech Civil Code (at the time of the codification of the Civil Code) and new legal text (when law No. 192/2021 has novelized the provision in question). The problem/question in the protection of the property rights of a child is researched above all. Several legal acts of parents (as the legal guardians of a child) need the court's approval. According to the original law, a parent's legal act without the court's approval has been refused. Is it was watched as a legal nothing (putative act or no-act). In the view of constitutional law, this way of protecting a child was the maximum possible choice. But the new law has diminished the protection to the minimum, because now such imperfect parent's legal act may be declared invalid by a court only if the child (or another person) invokes the invalidity (voidable act), and – above all – if the legal act has no harmful consequence for the child, a court does not have to declare the invalidity of such legal act at all.

Keywords: parental responsibility; administration of child's assets and duties; legal act of the parents; court's approval; putative act; invalid act

Klíčová slova: rodičovská odpovědnost; péče o jmění dítěte; právní jednání rodičů; soudní schválení; zdánlivé jednání; neplatné jednání

DOI: 10.14712/23366478.2022.19

ÚVOD

Koncepce systému sankcí vadných (především protiprávních) právních jednání v platném občanském právu, resp. občanském zákoníku,¹ je postavena na dichotomii zdánlivosti a neplatnosti. Přitom výraz „zdánlivé právní jednání“ je významově shodný s výrazem „k právnímu jednání (ev. jinak podobně) se nepřihlíží“.² Rozdíl mezi zdánlivostí a neplatností je zásadní. Zdánlivé právní jednání je právní nic,

¹ Občanský zákoník, zák. č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů; dále jen o. z. 2012.

² Kterýžto výraz mnohem lépe vyjadřuje záměr zákonodárce. Ostatně právní jednání, které se jen zdá, evidentně není smysluplné.

neexistuje, sice se „něco“ stalo, ale to „něco“ není právním jevem, zejména není právním jednáním. Naproti tomu neplatné právní jednání existuje, je to právní skutečnost, právní důvod, ale takové právní jednání nemá právní účinky.

Z toho vyplývá i význam (smysl, účel) každé z obou sankcí. Prvně jmenovaná je určena pro ochranu neopomenutelných principů, zásad, na nichž je vybudována celá stavba právních norem určitého oboru, principů, jejichž překročení je v zásadním rozporu s vůlí zákonodávce.³ Zakotvením této sankce jsou zajištěna práva jakékoli osoby pevným, ba skálopevným, tak říkajíc „stoprocentním“ mantinelem, přičemž dotčená osoba se nemusí svých práv nijak domáhat, resp. dovolávat, a soud o použití této sankce nemusí meritorně rozhodovat. Naproti tomu druhá uvedená sankce musí být aktivována zvenčí, a to zpravidla dotčenou osobou, dotčeným právním subjektem⁴ bez ohledu na to, o jakou jeho aktivitu půjde, jinak řečeno, ať se na orgán veřejné moci, na soud především, obrátí žalobou (návrhem), anebo jen podnětem, protože – jak známo – soud není vševědoucí, tj. někdo mu musí dát na vědomí, že je třeba, aby konal (v nejširším slova smyslu), a není ani úkolem soudu, aby vadná právní jednání sám vyhledával.⁵ A jen pro ještě větší zřetelnost je namístě dodat: jednají-li právně dvě osoby vůči sobě navzájem, a takových právních jednání je většina, záleží právě jen na straně, na osobě, zda neplatnost „připomene“ – ať tak či onak, ať vůči druhé straně, nebo vůči soudu.

Z uvedeného vyplývá, že v případě sankce neplatnosti nutně musí vždy existovat někdo, kdo se bude starat, pečovat, kdo se pomoci, totiž právní ochrany, dovolá.⁶

I. DÍTĚ, JEHO PRÁVNÍ JEDNÁNÍ A ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE

Majetková práva může nabýt již ten, kdo se má teprve narodit, byť jen za určitých podmínek (srov. § 25, zejm. větu první o. z. 2012). Pokud jde o nabytí majetkových práv, ev. povinností, a o jiné dispozice s nimi, platí v životě člověka nejprve pravidla upravující svéprávnost dítěte (§ 30 až 37 o. z. 2012).⁷ Podle základního pravidla se má za to, že nezletilý, který není plně svéprávný, je schopen (je způsobilý) právně jednat v takových záležitostech, které jsou svou povahou přiměřené jeho rozumové a volní vyzrálosti, již zpravidla dosahují jeho vrstevníci (§ 31 o. z. 2012).

S touto právní normou souvisí druhé základní pravidlo (§ 36 odst. 1 o. z. 2012), které stanoví, že takový nezletilý není nikdy způsobilý (samostatně) právně jednat v těch

³ Sankce zdánlivosti nijak nesouvisí s principem veřejného pořádku. Ochrana a prosazení veřejného pořádku plní v právním řádu jinou funkci. Srov. např. ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2015, roč. 45, č. 9, s. 13–24.

⁴ Výjimečně namísto dotčeného subjektu vyvolá aktivitu soudu jiný orgán veřejné moci, popř. někdo jiný, komu zákon takové právo, resp. pravomoc dává (srov. např. orgán obce).

⁵ Zahájí-li pak soud řízení v otázce platnosti, resp. neplatnosti právního jednání, musí především zohlednit pravidlo ust. § 574 o. z. 2012, které mu přikazuje pokládat právní jednání spíš za souladné s tím, co být mělo (bez ohledu na právní důvod).

⁶ Jistě, že není nutně nezbytné, aby se dotčená osoba dovolala pomoci soudu, nicméně v případě, že druhá strana namítnutou neplatnost popře, dotčené straně prostě nic jiného nezbude.

⁷ Srov. FRINTOVÁ, D. – FRINTA, O. Svéprávnost v občanském zákoníku a její recentní vývoj. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2022, Vol. VXXVIII, č. 2, s. 27–34.

záležitostech, ve kterých jeho zákonný zástupce potřebuje souhlas soudu (viz § 898 o. z. 2012; srov. k tomu v části IV. bod 7).

Novelou obč. zákoníku z r. 2021⁸ (dále jen „novela 2021“) byl k původnímu textu § 36 (dnes jako první odst.) připojen druhý odstavce, který upravuje otázku možnosti **podmínit právní následky** právního jednání výše vymezeného nezletilého, přestože je v určité záležitosti (s jistým omezením) způsobilý jednat samostatně, **souhlasem zákonného zástupce** dotyčného nezletilého.⁹

K tomu, co bylo výše uvedeno, je nutné vysvětlit výraz „zákonný zástupce“. Obecně platí, že zákonným zástupcem je osoba, o které **zákon stanoví**, že zastupuje jinou osobu, přičemž jsou obě osoby zákonem konkrétně označeny.¹⁰ Obecná pravidla pro tento právní institut obsahují ust. § 457 a násl. o. z. 2012. Pokud jde o otázku správy jmění zastoupeného, je rozhodným ustanovením § 461 o. z. 2012.

Jedná-li se o nezletilého, který není plně svéprávný (dále jen „dítě“), je jeho zákonným zástupcem rodič (§ 892 a násl. o. z. 2012), který je zároveň správcem jmění dítěte, ledaže rodičovská odpovědnost rodiče byla omezena, právě pokud jde o správu jmění dítěte, a byl jmenován opatrovník pro správu jmění dítěte. Nemá-li dítě (žádného) rodiče, nebo jeho rodič nemá plnou svéprávnost, nebo jeho rodič byl zbaven rodičovské odpovědnosti, anebo výkon jeho rodičovské odpovědnosti byl pozastaven, jmenuje soud dítěti **poručníka**, který má nebo vykonává povinnosti a práva rodičů. Ale v případě omezení rodičovské odpovědnosti nebo výkonu rodičovské odpovědnosti jmenuje soud dítěti opatrovníka (§ 878 odst. 2, § 928 a násl., § 943 a násl. o. z. 2012).

II. SPRÁVA JMĚNÍ DÍTĚTE A BĚŽNÉ A NE-BĚŽNÉ ZÁLEŽITOSTI

Správa jmění dítěte byla v našem právním řádu, resp. v právních předpisech soukromého práva, zakotvena vždy, byť konkrétní podoba úpravy se různila. Za zmínku tady stojí jednak „péče řádného hospodáře“ v zákoně o právu rodinném (§ 58),¹¹ jednak střídmost právní úpravy této otázky v období platnosti původního znění zákona o rodině,¹² resp. o. z. 1964,¹³ a konečně také nutná ingerence soudu zakotvená ve všech zdejších poválečných právních úpravách (srov. § 28 o. z. 1964).

Pokud jde o právní jednání / právní úkony zákonného zástupce v ne-běžných (či ne-obvyklých) záležitostech dítěte a o potřebný souhlas soudu, ustálil se u nás již dávno právní názor, že souhlasné rozhodnutí soudu je součástí právního jednání / právního

⁸ Zákon č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů atd.

⁹ Pokud jde o řešení otázek, které se v souvislosti s cit. ust. o. z. 2012 (tj. § 36 odst. 2 o. z. 2012) kladou, nelze se vyslovit s jistotou. Jedno z možných řešení předkládá DOBROVOLNÁ, E. § 36: Omezení způsobilosti samostatně právně jednat u nezletilého. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1–654): komentář* [online]. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021 [cit. 2022-03-04]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz>, která, pokud jde o zdroj nového ustanovení, poukazuje na § 108 německého BGB. Hlubší teoretický rozbor této otázky se nesrovnává s možnostmi rozsahu této stati.

¹⁰ Srov. např. § 696 odst. 1, § 892 odst. 1 o. z. 2012 aj.

¹¹ Zákon č. 265/1949 Sb.

¹² Zákon č. 94/1963 Sb.

¹³ Zákon č. 40/1964 Sb.

úkonu samého, a tudíž i podmínkou platnosti dotyčného jednání/úkonu a následně i podmínkou jeho účinnosti.¹⁴ Tento názor odpovídal koncepci neplatnosti právního úkonu v době účinnosti o. z. 1964: vadný, zejména protiprávní, právní úkon stíhá neplatnost zásadně absolutní, když případy tzv. relativní neplatnosti jsou taxativně vyjmenovány (§ 40a odst. 1 o. z. 1964).¹⁵ Právní úkon postrádající zákonem požadovaný souhlas soudu (§ 28, § 47 odst. 1 o. z. 1964) byl tudíž absolutně neplatný. Zásadní změna – pokud jde o koncept vad právního jednání a jejich sankcí – nastala dne 1. 1. 2014, tj. účinností platného obč. zákoníku, když koncepce této otázky v obecné rovině je vyložena v úvodu této stati.

III. RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST

Rodič má vůči svému dítěti povinnosti a práva (§ 855 odst. 1 o. z. 2012). Nevysloveným účelem zejména povinností rodičů je zajistit dítěti dobrý život,¹⁶ a to po stránce hmotné i nehmotné, resp. ve všech aspektech. Povinnosti a práva rodičů jsou založena zákonem, nelze se jich vzdát, rodiče zásadně nemohou se svými povinnostmi a právy právně nakládat, o omezení či zbavení práv rodičů vůči dítěti rozhoduje výhradně soud¹⁷ (§ 858 věta druhá, § 865 až 876 o. z. 2012).

Z dlouhé řady povinností a práv rodičů vystupuje do popředí institut rodičovské odpovědnosti. Jedná se o soubor povinností, práv a výsad, které má každý, kdo je rodičem. Jinak řečeno, narodí-li se dítě, mají k němu jeho rodiče – *ex lege* – rodičovskou odpovědnost (a další povinnosti a práva). Kdo je rodičem, stanoví obč. zákoník pod rubrikou „Určování rodičovství“ (§ 775 a násl. o. z. 2012), resp. rovněž v kapitole o osvojení (§ 794 a násl. o. z. 2012). Jak je z rozhodných ustanovení zřejmé, dítě nemusí mít nutně oba rodiče, ale pokud je má, je každý z nich nositelem rodičovské odpovědnosti. Z tohoto pravidla je jen několik málo výjimek.^{18, 19}

„Seznam“ rodičovských povinností a práv, které náleží do rodičovské odpovědnosti, obsahuje § 858, věta první, část věty před středníkem o. z. 2012.

Základní a nezbytnou povinností rodiče je péče o dítě, počínaje péčí o osobu dítěte (která je nejprve naprosto nezbytná, postupem času ale její význam klesá, resp. přetváří se do jiné podoby péče) a konče vším, co souvisí s přípravou dítěte na budoucí samostatný život (plně svéprávného) člověka, společenského jedince, člena společnosti.

¹⁴ R 45/1986; ELIÁŠ, J. – RUBEŠ, J. in: ČEŠKA, Z. – KABÁT, J. – ONDŘEJ, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. I. svazek*. Praha: Panorama, 1987, s. 192 a násl.; ŠVESTKA, J. in: ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I: § 1–459: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 298 a násl.

¹⁵ Srov. např. ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. jubilejní aktual. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 141.

¹⁶ Dobrý život, resp. prospěch (*welfare*), srov. Úmluvu o právech dítěte, preambule a čl. 3.

¹⁷ Čl. 32 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, ... dále jen „Listina“.

¹⁸ Rodič byl r. o. zbaven, soud rozhodl o osvojení, soud rozhodl o popření a určení otcovství, ev. mateřství (rozhodnutím o otcovství, resp. o mateřství, pozbudou dřívější otec a matka rodičovskou odpovědností).

¹⁹ Již výše v textu (v části I.) bylo řečeno, kdo se bude dál rozumět dítětem. Proto jen na okraj poznamenejme: r. o. zaniká tím, že dítě nabude plnou svéprávnost, bez ohledu na to, co bude rozhodným právním důvodem.

V zákonném pořadí povinností a práv zahrnutých do rodičovské odpovědnosti na posledních dvou místech stojí zastupování dítěte a spravování²⁰ jeho jmění. Tyto dvě povinnosti a práva spolu úzce souvisejí. Zpravidla totiž právě to, že je rodič zákonným zástupcem dítěte, umožňuje dítěti vystupovat – v zastoupení – v právním styku s právními následky, pokud jde o různé dispozice s různými majetkovými právy, resp. povinnostmi. V zásadě je ale funkce zákonného zastoupení mnohem širší (srov. zastoupení dítěte při jednáních v záležitostech školních, studijních, jiných výchovných, zdravotních atd. atd.). A kromě toho rodič, ač je zákonným zástupcem dítěte, nemusí být nutně tím, kdo spravuje jmění dítěte (srov. § 905 o. z. 2012, kdy soud jmenuje opatrovníka pro správu jmění dítěte, viz také již výše).

IV. SPRAVOVÁNÍ JMĚNÍ DÍTĚTE, RESP. HOSPODAŘENÍ SE JMĚNÍM DÍTĚTE

1. Podstatou „péče“ o jmění dítěte je spravování či hospodaření (srov. v pozn. 20). Při této činnosti je rodič povinen počínat si jako řádný hospodář (§ 896 odst. 1 o. z. 2012). Jedná-li rodiče v rozporu s tímto zákonným příkazem, čehož následkem byl vznik škody, jsou rodiče povinni škodu dítěti nahradit (§ 896 odst. 3 o. z. 2012).²¹

2. Rodiče i při správě jmění dítěte postupují v dohodě. Dohoda se předpokládá. To lze říci i tak, že jedná-li právně za dítě jen jeden z rodičů (ačkoli dítě má rodiče dva), předpokládá se souhlas druhého (§ 876, zejm. odst. 1 a 3 o. z. 2012). Nicméně, pokud se rodiče nedohodnou (roz. nedohodnou se předem o zamýšleném právním jednání, resp. o způsobu vyřízení záležitosti) a jedná-li se o záležitost pro dítě významnou, resp. podstatnou, a to především z hlediska zájmu dítěte, či spíš prospěchu pro dítě, má každý z nich právo žádat, aby o dotyčné záležitosti rozhodl soud (§ 877 odst. 1 část věty před středníkem a § 897 o. z. 2012). V případě, že jeden z rodičů právně jedná za dítě, aniž svůj úmysl jednat sdělí druhému, a to, že jednal bez jeho souhlasu, zjistí druhý rodič až poté, co k právnímu jednání došlo (např. smlouva byla uzavřena), platí obdobné pravidlo o právu dovolat se pomoci soudu, jak bylo prve uvedeno (§ 877 odst. 1 část věty za středníkem o. z. 2012).

3. Zvláštní ustanovení, totiž § 898 o. z. 2012, upravuje dispozice se stávajícím i budoucím jměním dítěte a částmi tohoto jmění. Přitom otázka, zda ve věci podstatné jsou rodiče zajedno s dispozicí prve zmíněnou, se pokládá za již vyřešenou (srov. výše), a to nejen proto, že toto ustanovení (tj. § 898 o. z. 2012) obsahuje pravidla výlučně pro záležitosti podstatné. Jedná se o takové majetkové dispozice, kdy rodiče právně jednájí

²⁰ Alespoň zmínku v této souvislosti je třeba učinit na téma výrazů zvolených zákonodárcem: zatímco v cit. ust. § 858 o. z. 2012 se mluví o „spravování“ jmění dítěte, rubrika nadepisující ust. § 896 a násl. o. z. 2012 zní „Péče o jmění dítěte“. Je možné mít za to, že zákonodárci oba pojmy víceméně ztotožňuje, takže při výkladu ustanovení pod právě cit. rubrikou se nabízí přístup zvolený zákonodárcem.

²¹ Připomeňme tady ust. § 646 o. z. 2012, podle kterého promlčecí lhůty v takovém poměru ani běžet nezačnou.

za dítě potřebují ke svému právnímu jednání aprobaci soudu. Toto ustanovení bylo zásadním způsobem dotčeno novelou 2021 (viz ad I. výše).

Problematicku, která by mohla být předmětem této stati, lze rozdělit do tří částí. Především je tu **okruh** právních jednání, k nimž rodiče (dále jen rodič)²² potřebují souhlas soudu. Dále se jedná o **řešení sankce vadného právního jednání**, když vada spočívá v nedostatku souhlasu soudu. Konečně jde o otázku **úkojné masy věřitele**, kterému z právního jednání dítěte vznikla pohledávka. Novela 2021 změnila zásadním způsobem právní úpravu první a druhé otázky. Třetí otázka dříve řešena nebyla, takže jde o novou (vloženou, nikoli změněnou) právní úpravu.²³ Tato otázka představuje svým způsobem samostatný právní problém, který si zaslouží mnohem podrobnější rozbor, pro který ale v této stati nelze získat dostatek místa.

4. Původní znění obč. zákoníku (srov. § 898 o. z. 2012, ve znění účinném do 30. 6. 2021) bylo – pokud jde o první výše zmíněnou otázku – v podstatě jednoduché. Vyžadovalo ovšem, stejně jako nemálo jiných ustanovení obč. zákoníku, zvýšenou aktivitu soudu, snad – jak se Ministerstvu spravedlnosti, resp. zpracovateli novely 2021 jevilo – až příliš náročnou (srov. Důvodovou zprávu k novele 2021, dále jen „DZ“).

Výchozí pravidlo (roz. původně) rozdělovalo právní jednání rodiče na dvě skupiny, totiž na záležitosti běžné, jakož i záležitosti sice výjimečné, které se ale týkají majetkové hodnoty nepodstatné, pomínutelné, a na záležitosti ostatní čili tzv. podstatné, významné, finančně náročné, event. mimořádné apod. Zatímco k právnímu jednání první skupiny souhlas soudu rodič nepotřebuje, k druhým ano. Dále pak byla v zákoně (roz. původního znění o. z. 2012) příkladmo vyjmenována právní jednání, která patří do druhé skupiny.²⁴ Právní jednání takto demonstrativně stanovená se týkala několika entit, totiž jednak předmětů (např. věci nemovité), jednak některých druhů právních jednání (např. zatížení věci, nabytí daru, uzavření úvěrové smlouvy).

Novela 2021 ponechala úvodní obecnou normu §u 898 (tj. odstavec první) o. z. 2012 v původní podobě. Naproti tomu v druhém odstavci, s výčtem původně demonstračním, zaměnila výraz „zejména“ výrazem „vždy“. Tím zbavila soud možnosti a povinnosti uvažovat o míře významnosti toho kterého právního jednání. Je zřejmé, že záměrem zákonodárce novely 2021 bylo, aby norma prvního odstavce funkčně pokryla případy tzv. podstatných právních jednání, pro které se ale žádný z případů právních jednání, která jsou (nyní) taxativně vyjmenována v druhém odstavci, nehodí. Máme tudíž za to, že tímto způsobem se zákonodárce novely pokusil vyplnit mezeru, která nutně vzniká tam, kde je použito výčtové metody! Přece je už dávno známo, že v soukromém právu je taxativní výčet stejně nebezpečný (*periculosus est*) jako definice! Ostatně při použití taxativního výčtu lze chybovat i z jiných důvodů.²⁵

Není tady žel dost místa zabývat se jednotlivými „písmeny“ novelizovaného ustanovení.²⁶ Je ale vhodné upozornit na nový jev ve zdejšímu pravidle: zákonodárce novely

²² Rozumí se, že dále bude používán výraz „rodič“ v jednotném čísle.

²³ Viz § 899a o. z. 2012.

²⁴ Přitom bylo ponecháno na úvaze soudu, zda v tom kterém případě posoudí záležitost jinak.

²⁵ Totiž: jednak s ohledem na to, co je uvedeno v odstavci prvním, jednak vzhledem k tomu, že obligatorní souhlas soudu lze – podle odstavce třetího cit. ust. – rozhodnutím soudu vyloučit.

²⁶ Ale lze dobře poukázat např. jak na komentářovou literaturu, tak také na monografii: srov. PSUTKA, J. *Péče o jmění nezletilého dítěte*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 156 a násl., kde autor podrobně a ilustrativně

2021 tady používá koeficient životního minima jednotlivce a jeho násobky.²⁷ Normy obč. zákoníku, resp. jejich obsah se tak stává ještě víc závislým na předpisech veřejného práva. Pro soud jistě nebude zjištění konkrétní ceny dotčené věci nijak obtížné, ale zákonodárce novely touto cestou dál snížil již tak značnou nesrozumitelnost zákonného textu pro průměrného člověka (§ 4 o. z. 2012), laika, jako adresáta právních norem.²⁸

Nabízí se zmínit také smlouvu týkající se bydlení, když bydlení jako právní institut je nyní výslovně uvedeno v písm. d) cit. ust. Smlouva týkající se bydlení dítěte podléhá souhlasu soudu v případech, že bydlení dítěte má trvat déle než tři roky, a také v případech, že smlouva bude závazná ještě poté, co dítě nabude zletilosti (správně má ovšem být: „plné svéprávnosti“).

5. Druhý okruh otázek zasažených novelou 2021 zahrnuje problematiku právního jednání rodiče se souhlasem soudu ve spojení s novým řešením sankce stanovené pro případ, že potřebný souhlas soudu právnímu jednání rodiče schází.

Koncepce původního zákonodárce byla postavena na principech daných ústavním pořádkem, tj. Úmluvou o právech dítěte, Dodatkovým protokolem k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 32 odst. 1 věta druhá Listiny základních práv a svobod, vyhlášené pod č. 2/1993 Sb. Stručně lze říci, že cílem původní právní úpravy byla nejvýše možná míra ochrany majetkových práv dítěte. **Kromě řady jiných záruk stanovil původní zákonodárce pro právní jednání rodiče bez potřebného souhlasu soudu sankci zdánlivosti, a to bezvýjimečně** (srov. k tomu to, co je uvedeno v úvodu této stati). Tato sankce mj. odpovídala dávno přijatému právnímu názoru (srov. II. kapitola), podle kterého je souhlas soudu součástí právního jednání, a tudíž právní jednání souhlas soudu postrádající – ovšem pro právní úpravu platnou do 31. 12. 2013 (srov. výklad výše) – je neplatný, a to absolutně.

Zákonodárce novely 2021 se rozhodl – jak se lze dočíst v DZ – „*přispět k větší právní jistotě rodičů dítěte i osob s nimi kontrahujících*“²⁹ mj. i tím, že novela umožní „*přístupovat ke správě jmění dítěte s větší flexibilitou*“ (!). A – tento zákonodárce – neváhá v cit. DZ také tvrdit, že nová pravidla se stanoví „*při zachování náležitého standardu ochrany nezletilého*“ (sic!).

Prostor této stati není – žel – dostatečný ani pro řádné představení nové koncepce samé, ani pro připomenutí řady legislativně-technických nedostatků, kterými novela 2021 trpí. Nezbyvá než zůstat u několika bodů nových pravidel v možné míře podrobnosti.

Především je třeba konstatovat, že „*standard ochrany nezletilého*“ (srov. DZ) nejen nebyl „*zachován*“, ale **byl snižen na minimum**, ba lze říci, že se nyní blíží nule. Za prvé a zejména **sankce zdánlivosti** (v případech, že právní jednání rodiče postrádá souhlas

---

jednotlivá „písmena“ rozebírá. Hodí se připomenout i stat' KOTRADY, P. Zásadní změny v právní úpravě péče o jmění dítěte. *Právo a rodina*. 2022, roč. 24, č. 1, s. 7–12.

²⁷ Cit. ust. pracuje se dvěma násobky: jednak s dvaceti, jednak se stonásobkem.

²⁸ Přitom právě tento adresát, totiž v daném případě rodič, musí zjistit, zda musí či nemusí např. právě kontrahovanou smlouvu předložit soudu k aprobaci (tj. podat návrh, aby soud – pokud je to v zájmu dítěte – dal svůj souhlas k oné smlouvě). Nutné proto bude muset vyhledat příslušný předpis v daném roce platný a počítat.

²⁹ Nikoli tedy dítěte! Proto – nejspíš pro zdání péče – posléze dodává slova citovaná dále!

soudu) **byla vystřídána sankcí neplatnosti**. A jak vyplývá z DZ, zákonodárce novely 2021 se domnívá, že se bude jednat o neplatnost absolutní.³⁰

Máme za to, že tomu tak není a být nemůže: právní jednání rodiče, které v rozporu se zákonem postrádá souhlas soudu, a je proto sankcionováno neplatností, představuje ochranu, kterou zákon adresuje (jen) určité osobě (§ 586 o. z. 2012). Jedná se tudíž o **tzv. relativní neplatnost**.

K tomuto stanovisku nás vede několik důvodů. Prvním je koncepce, kterou – pokud jde o neplatnost – přijal za svou platný občanský zákoník. Ta je vyjádřena dvěma výchozími pravidly. Prvním z nich je **favorizace platnosti právního jednání před jeho neplatností**, což je výslovně vyjádřeno v ust. § 574 o. z. 2012. Druhým, ač nevysloveným pravidlem, je **preferenze hlediska relativní neplatnosti před neplatností absolutní**.³¹ Třetím důvodem je rozdíl mezi figurou v § 581 o. z. 2012, kde osoba nikoli plně svéprávná jedná sama, tj. sama vyjadřuje svou vůli, a figurou (např. a nejen) v § 898 o. z. 2012, kde svou vůli vyjadřuje rodič. To koinciduje s tím, co je dále řečeno na margo zákonodárcem novely 2021 tvrzené obdoby s řešením v § 65 o. z. 2012 (srov. v části IV./6). Přitom zákonodárce poukazuje na – údajný – zřejmý rozpor s pravidly veřejného pořádku (aby bylo možné aplikovat § 588 o. z. 2012), jenomže ten při právním jednání rodiče evidentně schází!³²

6. Ale to není všechno! Další moment snižující míru právní ochrany dítěte spočívá v novém pravidle zakotveném v odstavci čtvrtém cit. ust. o. z. 2012. Jde o to, že – ačkoli dost dobře není možné očekávat, že kontrahující rodič sám bude tím, kdo poté, co jednal protiprávně, osloví soud návrhem chránícím práva dítěte (srov. v úvodu této stati) – **soud bude povinen** (srov. slova „lze právní jednání prohlásit za neplatné“) **vyhovět návrhu rodiče jenom v případech, že dotyčné právní jednání – správně má být: „následky“ dotyčného právního jednání – působí dítěti újmu**. Jinak řečeno, právní jednání, jehož následky naopak dítěti prospívají, resp. opravdu nijak dítě nepoškozují (tj. újmu dítěti nepůsobí), soud za neplatné prohlásit nesmí!

Pro zvolené řešení se zákonodárce (podle DZ) odvolává na obdobnou – podle jeho názoru – právní úpravu v § 65 odst. 1 o. z. 2012, kde je – údajně – obdobná skutková, resp. právní figura a kde je sankcí absolutní neplatnost. Toto tvrzení ale žel není nesporné, spíš naopak, o jeho správnosti lze přinejmenším ze dvou důvodů pochybovat.

V § 65 o. z. 2012 jde o právní jednání opatrovance, který jednal sám v případě, že měl jednat opatrovník. Naproti tomu v § 898 o. z. 2012 (ve znění novely 2021) jde o právní jednání rodiče (zastupujícího dítě) bez souhlasu soudu v případě, že zákon souhlas (přivolení) soudu vyžaduje. Zatímco v prvním případě je tu stále ještě k dispozici pomoc opatrovníka a „nad“ ním je (teprve) soudní ochrana, v případě druhém je tu

³⁰ Shodně s ním se vyslovuje také KOTRADY, c. d.

³¹ Srov. např. Důvodovou zprávu k o. z. 2012, konkrétně k § 574 až 579 a k § 586 až 588. Srov. v podrobnostech MELZER, F. in: MELZER, F. – TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654*. Praha: Leges, 2014, s. 774 a násl., s. 784 a násl.; DVORÁK, B. in: MELZER, F. – TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. 455–458; ZUKLÍNOVÁ, M. in: ŠVESTKA, J. – DVORÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 1349–1390.

³² Pro posouzení pojmu „zřejmý rozpor s veřejným pořádkem“ je třeba vzít zřetel k bodu III. rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Icd0 36/2020 ze dne 10. 6. 2020.

jenom soud, čili není tu nikdo a nic, co by mohlo právní jednání rodiče bez souhlasu soudu, resp. protiprávnost takového právního jednání rodiče, napravit. Při řádném čtení dotčených ustanovení lze zásadní rozdíl mezi nimi objevit.

Druhý důvod pochybností spočívá v hodnocení sankce neplatnosti. V právní teorii, ale ani v soudní praxi, totiž dosud není jednoznačně přijato, že se v daném případě (totiž pokud jde o sankci v § 65 odst. 1 o. z. 2012) jedná o neplatnost absolutní. Je pravdou, že takové názory vyslovovány byly, přičemž se odvolávaly na veřejný pořádek. Stejně tak je ale pravdou, že byly vícekrát vysloveny i názory, které – právě s odmítnutím přítomnosti principu veřejného pořádku v záležitosti „soukromé“ osoby – dovozují, že v tomto případě může jít výhradně o neplatnost relativní.³³

7. Třetí moment, který **dovršuje likvidaci standardu adekvátní ochrany majetkových zájmů dítěte**, najdeme v odstavci třetím cit. ust. o. z. 2012 (ve znění novely 2021). Zdejší pravidlo proklamuje „zájem dítěte“ dokonce výslovně. To nelze nepovažovat za dokonalý výsměch principu zvýšené ochrany stanovenému ústavním pořádkem (viz IV./5).

Podle této (nové) právní normy má soud pravomoc zrušit zákonnou povinnost souhlasu soudu k právnímu jednání rodiče právě v případě, že to zájem dítěte vyžaduje (sic!).³⁴

Praktický postup podle tohoto pravidla vyvolává dojem absurdního divadla: zákon kogentně stanoví, že rodič k právnímu jednání, při kterém zastupuje své dítě, potřebuje souhlas soudu (v prvním, resp. druhém odst. cit. ust. o. z. 2012, ve znění novely 2021). Ale rodič o souhlas soudu nestojí, nepřeje si, aby soud konkrétně uvažované právní jednání aproboval. Proto nepodá soudu návrh na vyslovení souhlasu s konkrétní (např.) smlouvou (kterou by k návrhu připojil). Namísto toho podá návrh na určení, že dotyčná smlouva (samozřejmě také k návrhu připojená, protože jinak by soud nemohl posoudit, zda smlouva, resp. její následky dítěti prospívají, či naopak neprospívají) souhlas soudu nepotřebuje, protože je v zájmu dítěte, aby se soud dotyčnou smlouvou nezabýval!

Pokud ale zákonodárce novely 2021 uvažoval o sanaci protiprávního jednání rodiče cestou návrhu ve smyslu ustanovení právě rozebíraného, klade se otázka, proč je *de facto* stejná ochrana rodiči a jeho smluvnímu partnerovi poskytována zároveň dvěma ustanoveními, totiž nejen třetím, ale i čtvrtým odstavcem §u 898 o. z. 2012 (ve znění novely 2021).

ZÁVĚR

Nelze jistě očekávat, že se poslanci (a ev. i senátoři) budou podrobně zabývat návrhem zákona, který prošel úspěšně všemi stadii legislativní přípravy bez námitek. Čertovo kopýtko ostatně bylo v tom, že návrh novely 2021 byl předkládán

³³ DVOŘÁK, B., c. d. S tímto názorem koinciduje i to, co tvrdíme v této stati v části IV./5, jakož i stanoviska v pramenech v té souvislosti citovaných.

³⁴ Připomeňme, že kvůli této nové právní normě došlo k rozkolísání kogentního pravidla § 36 odst. 1 o. z. 2012.

s odůvodněním, že řeší onen „velký problém“³⁵ dětských dluhů. To je pravda, ačkoli nejde o brilantní normy, do určité míry – ovšem jejich účinky poškodí věřitele³⁶ – byly problémy tzv. dětských dluhů vyřešeny. Výše vyložená pravidla v ust. § 898 o. z. 2012 (ve znění novely 2021) se nutně zdála být v kontrapozici k právní úpravě řešení dětských dluhů vlastně nevýznamná. Navíc nová pravidla § 898 byla doprovázena doslova vychvalujícími slovy zpracovatele-pisatele DZ. **Novelizované ust. § 898 o. z. 2012 – vzhledem k tomu, co o něm bylo v předložené stati řečeno – lze velmi dobře hodnotit jako dostatečnou náhradu za neexistující poživací právo rodičů k majetku jejich dětí! Tím spíš jsou proklamace o zachování standardu ochrany majetkových práv dítěte nepravdivé.**

doc. JUDr. Michaela Zuklínová, CSc.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
zuklinov@prf.cuni.cz

---

³⁵ Uvozovky se patří použít s ohledem na skutečný počet těch tvrzených „tisíců a tisíců dotčených dětí“!

³⁶ Žel na vysvětlení této problematiky v této stati už prostor není.